

Чаплинський Костянтин Олександрович

доктор юридичних наук, професор
завідувач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

Ковбаса Володимир Михайлович

т.в.о. першого проректора
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

В умовах розбудови України як правової й незалежної держави, реформування соціально-економічної та політичної систем суспільства, інтегрування до Європейського співтовариства, виняткової політичної обстановки у державі, ускладнення криміногенної ситуації та постійних провокацій на сході України спостерігається зміна структури та характеру злочинності, загальний рівень якої має тенденцію до зростання.

Кризові процеси в Україні створили підґрунтя для суттєвого збільшення злочинів, особливо тих, що вчинюються неповнолітніми. Дедалі усе більшої актуальності набуває протидія корупції та організованій злочинності, які завдають значної шкоди державі, дестабілізують фінансово-кредитну систему, негативно впливають на стан економіки, ускладнюють криміногенну ситуацію. Нині, вони стали одним із факторів, що загрожують національній безпеці держави. Концентрація значних матеріальних цінностей в руках корумпованих представників органів влади й управління та керівників злочинних угруповань зумовлюють зростаючий інтерес до їх безпосередньої участі у політичних процесах держави. Зважаючи на це, у представників Європейського співтовариства виникає чимало запитань відносно стану й рівня протидії злочинності та корупції правоохоронними органами України.

Нажаль, можна констатувати, що на сьогодні, злочинність досягла свого найвищого рівня за увесь період існування незалежної держави.

Низька якість досудового розслідування, певні прорахунки у реформуванні правоохоронних органів України (насамперед, оперативних й слідчих підрозділів Національної поліції), недостатність кваліфікованих кадрів в правоохоронних органах, руйнування системи попередження і профілактики злочинів, створили підґрунтя до збільшення їх кількості,

нажаль і тих, що вчиняються неповнолітніми, які дедалі набувають усе більш загрозливих форм.

Окрім того, якщо проаналізувати організацію діяльності оперативних і слідчих підрозділів поліції за останні 25 років, можна дійти висновків, що нажаль, здебільшого працівники оперативних й слідчих підрозділів використовують досить застарілі форми й методи протидії злочинній діяльності.

На сьогодні суспільство вимагає від правоохоронних органів та органів влади й управління негайного вжиття невідкладних законодавчих, управлінських та організаційних заходів щодо створення надійного заслону (ефективно діючої системи) з протидії злочинним проявам.

Злочинність неповнолітніх існувала завжди. На сьогодні є ціла низка наукових розробок та монографічних досліджень присвячених актуальним проблемам розкриття й розслідування злочинів, учинених неповнолітніми, взагалі, і тактиці проведення окремих слідчих (розшукових) дій за їх участю зокрема.

Проте, неповнолітні 60-х, 90-х, навіть 2000-х років суттєво відрізняються від тих, хто вчинює злочини сьогодні.

Якщо раніше неповнолітні здебільшого вчиняли кишенькові крадіжки, прості грабівницькі напади, де жертвами були студентська молодь, жінки та особи похилого віку, які не можуть чинити активний опір. Здебільшого злочини здійснювалися у темний період доби, переважно із застосуванням фізичного насилля. При цьому неповнолітні найчастіше використовували не повні за своєю структурою способи злочину, адже була відсутня підготовка до їх учинення.

Проте, останнім часом якість цієї злочинної діяльності суттєво змінилася.

Сьогодні неповнолітні є достатньо обізнаними, більш вольовими й самостійними людьми, мають широкий доступ до інформаційного простору.

Дедалі частіше вони входять до складу організованих злочинних угруповань, які є достатньо законспірованими та займаються тривалим злочинним «бізнесом». За даними наукових досліджень, у склад кожної 9-ї групи входить неповнолітній.

Вони діють більш відкрито, жорстоко й зухвало, використовуючи вогнепальну зброю та спеціальні засоби. Неповнолітні почали використовувати складні способи підготовки, вчинення та приховування своєї злочинної діяльності, що достатньо ускладнює діяльність оперативних підрозділів щодо швидкого їх встановлення та затримання.

Все це безумовно впливає на організаційно-тактичне забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій, НСРД та окремих розшукових заходів, яке потребує певного переосмислення й удосконалення з урахуванням сучасних потреб правоохоронної практики.

Одним з основних завдань, які повинна вирішувати наука у вказаному напрямі – актуалізація наукового і методичного забезпечення протидії злочинності, підвищення її результативності шляхом впровадження у діяльність правоохоронних органів найновіших наукових досліджень, розробок та передового досвіду. Центральне місце у підготовці фахівців відповідного профілю повинні зайняти відомчі навчальні заклади МВС України, а також провідні учені та вищі навчальні заклади Міністерства освіти і науки України.

Коротаєв Володимир Миколайович

Директор Дніпропетровського
науково-дослідного
експертно-криміналістичного
центру МВС України

Пиріг Ігор Володимирович

професор кафедри криміналістики,
судової та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ЕКСПЕРТНИХ ПІДРОЗДІЛІВ МВС

Реформування МВС, що почалось у 2015 році разом зі змінами законодавства докорінним чином вплинуло на структуру та порядок роботи багатьох підрозділів і служб Міністерства. Суттєвої перебудови зазнала й Експертна служба МВС. Наказом МВС від 03.11.2015 р. № 1343 було затверджено Положення про Експертну службу МВС України, відповідно до якого її структурними підрозділами є Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр (ДНДЕКЦ) та територіальні науково-дослідні експертно-криміналістичні центри (НДЕКЦ), що не входять до Національної поліції. Основними завданнями Експертної служби (п. 3 Наказу) є здійснення судово-експертної діяльності, тобто проведення експертиз та забезпечення залучення до досудового розслідування, а саме до проведення слідчих (розшукових) дій.

Реформування МВС та утворення Національної поліції України торкнулось і перебудови слідчих підрозділів, що входять до її складу. До територіальних слідчих відділів увійшли сектори техніко-криміналістичного забезпечення з посадами інспекторів-криміналістів, основним завданням яких є участь у проведенні слідчих (розшукових) дій.